

ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра електроенергетики, електротехніки та електромеханіки

Лекція на тему : «КОМПЕНСАТОРИ»

Лектор : к.т.н. доц. Граняк Валерій Федорович

Компенсаційний метод вимірювання

полягає в тому, що на вході пристрою порівняння (компаратора) одночасно діють дві величини - полярна або векторна вимірювана величина X та однорідна з нею компенсуюча зразкова величина X_k , розмір якої відтворюється мірою, а співвідношення між розмірами величин X та X_k встановлюють за вихідним сигналом пристрою порівняння.

Перевагами

компенсаційного методу вимірювання є:

- а) повна відсутність споживання енергії від джерела сигналу, що дає можливість вимірювати електрорушійну силу;
- б) висока точність вимірювання, особливо на постійному струмі.

У практиці електричних вимірювань

застосовують:

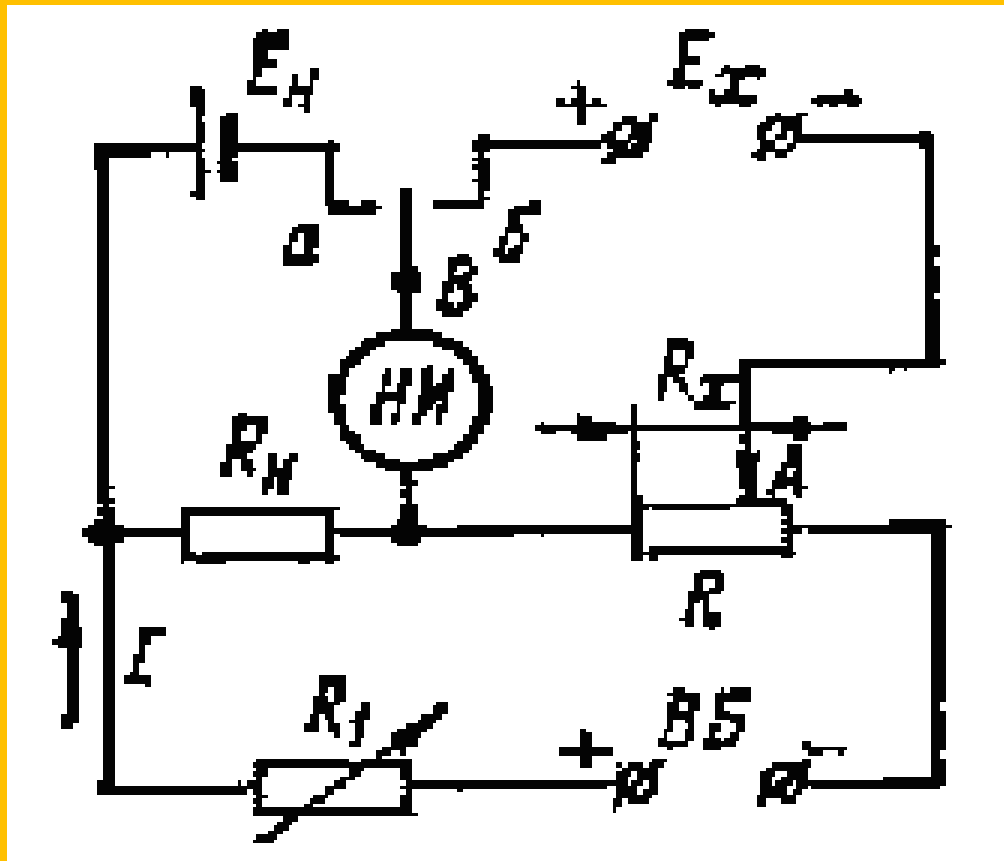
а) компенсатори постійного струму;

б) компенсатори змінного струму:

- прямокутно-координатні;

- полярно-координатні.

Схема потенціометра постійного струму

- Пол. "а"

$$I_{Hj} = 0$$

при

$$E_H = IR_H$$

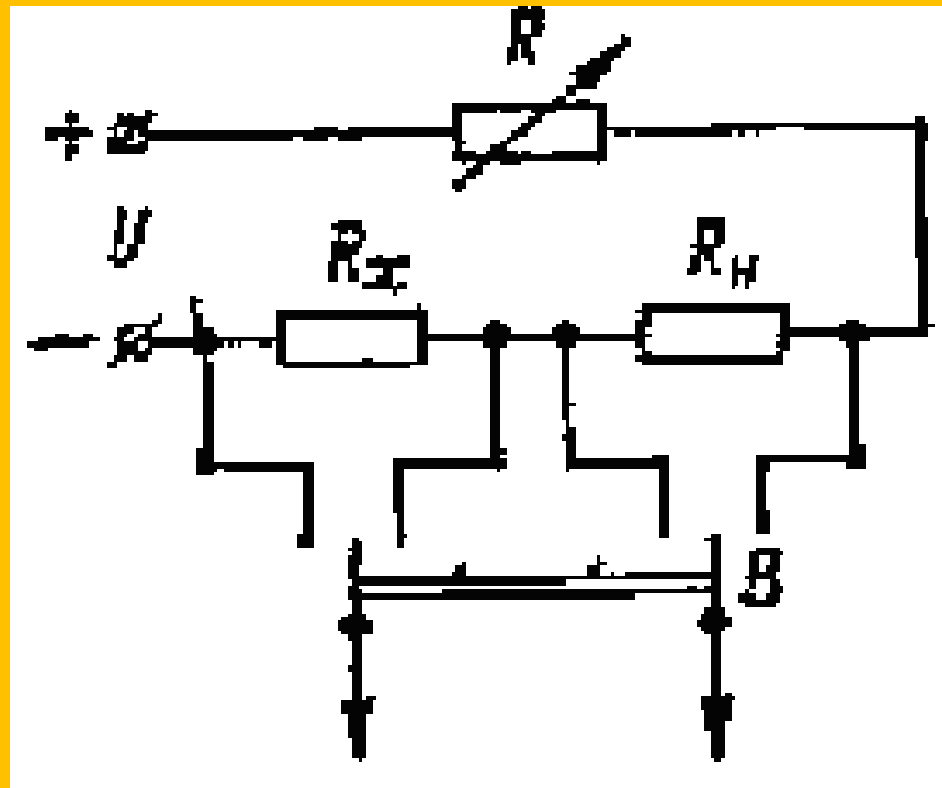
- Пол. "б"

$$I_{Hj} = 0$$

при

$$E_X = IR_X$$

Схема вимірювання опору

Похибка вимірювання опору

$$\delta_R = \delta_{RN} + \delta_{U_{KX}} - \delta_{U_{KN}} + \delta_{KBX} - \delta_{KBN}$$

де δ_{RN} - похибка зразкової міри опору RN ;

$\delta U_{KX}, \delta U_{KN}$ - похибки компенсатора при вимірюванні напруг U_{RX}, U_{RN} ;

$\delta_{KBX}, \delta_{KBN}$ - відповідні похибки квантування.

- Принцип дії *компенсаторів змінного струму* полягає у зрівноважуванні вимірюваної напруги U_x відомою компенсаційною напругою U_K
- Момент рівності $U_x = U_K$ фіксується нульовим показом нуль-індикатора, при якому $U_{HI} = 0$.

Якщо вимірювана та компенсаційна напруги є періодичними функціями часу

$$\left. \begin{aligned} u_X(t) &= U_{mX} \sin(\omega_X t + \varphi_X) \\ u_K(t) &= U_{mK} \sin(\omega_K t + \varphi_K) \end{aligned} \right\}$$

то для досягнення рівноваги компенсаційної схеми необхідно добитися рівності миттєвих значень $U_X(t) = U_K(t)$

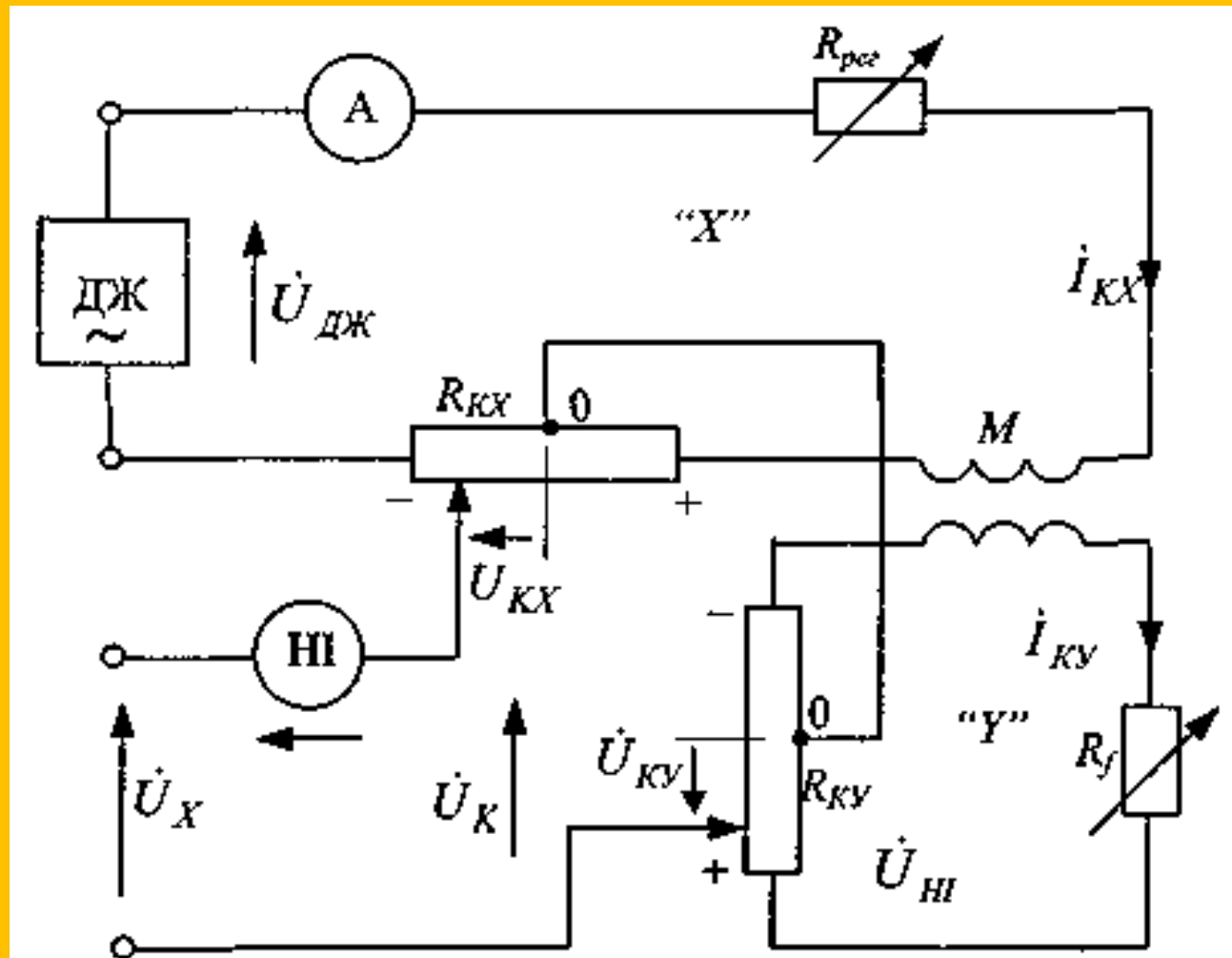
Умови рівноваги

- форми кривих компенсаційних напруг повинні бути ідентичними;
- амплітудні значення і частоти компенсаційних напруг повинні бути рівними, тобто

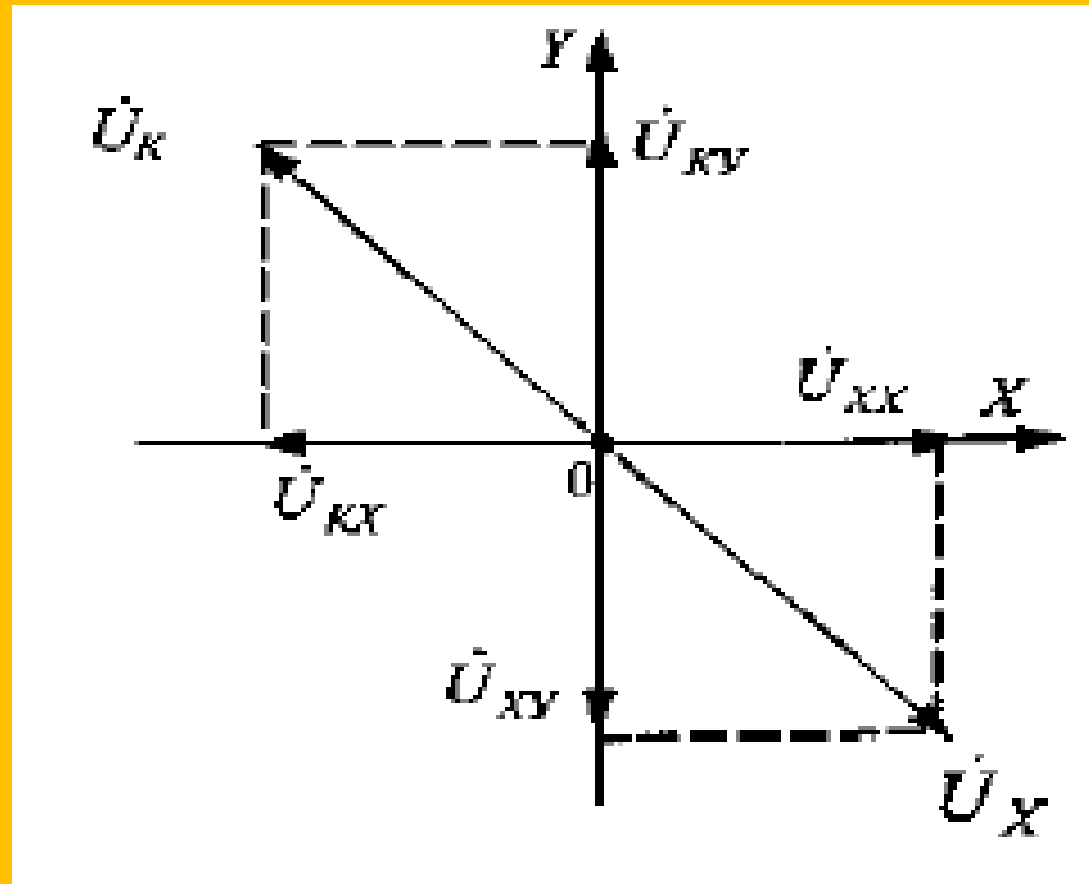
$$U_{m\chi} = U_{m\kappa} \text{ та } \omega_{\chi} = \omega_{\kappa} \text{ або } f_{\chi} = f_{\kappa}$$

- фази компенсаційних напруг повинні бути протилежними, тобто $\varphi_{\kappa} = -\varphi_{\chi} = \varphi_{\chi}$

Схема прямокутно-координатного компенсатора змінного струму

Векторна діаграма

Прямокутно- координатний компенсатор

- має два вимірювальні контури або дві координати - координату "X" і координату "Y", які гальванічне розділені за допомогою повітряного трансформатора (катушки взаємодуктивності) M .
- Внаслідок цього зсув фаз між робочими струмами координат I_{kx} і I_{ky} дорівнює 90° .

Прямокутно- координатний компенсатор

- Відповідно зсув фаз між складовими компенсаційної напруги U_{KX} і U_{KY} , які знімають з компенсаційних опорів R_{KX} та R_{KY} відповідних координат, також дорівнює 90° .
- З'єднання середніх точок опорів R_{KX} та R_{KY} дає змогу одержати точку "О" прямокутної системи координат.